

TRØNDELAG STATSADVOKATEMBETER

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

Deres referanse:

Vår referanse:

Dato:

21/1941 - 2 / KST006

14.10.2021

Høringssvar – elektronisk kontroll ved brudd på besøksforbud mv.

Departementet foreslår å innføre en ordning med elektronisk kontroll (såkalt omvendt voldsalarm) ved brudd på besøksforbud. I dag kan det ilegges elektronisk kontroll ved kontaktforbud, og departementet ønsker å utvide ordningen for å styrke fornærmedes stilling.

Elektronisk kontroll er inngripende, men det er etter sin art først og fremst et tiltak som skal sørge for at det underliggende besøksforbudet overholdes.

Departementet angir formålet å være for bedre å beskytte fornærmede mot alle former for uønsket oppmerksomhet fra gjerningsmannen. Det har fra flere hold vært påpekt at påtalemyndigheten bør kunne pålegge elektronisk kontroll ved brudd på besøksforbud. Dette vil kunne trygge fornærmede på et tidligere tidspunkt – uten å måtte vente på domstolens behandling av saken – og dermed gi et mer effektivt vern.

Videre mener departementet at ordningen kan virke preventivt. Kunnskap om at elektronisk kontroll kan ilegges dersom ikke besøksforbudet overholdes, kan medføre færre brudd. Formen for beskyttelse vil oppfylle det kriminalpolitiske målet om å flytte en større del av byrden som følger av vold og truende atferd fra den som trues, til den som utøver truslene.

1. Forslag om at påtalemyndigheten skal kunne ilegge elektronisk kontroll ved brudd på besøksforbud.

Det foreslås å innføre en hjemmel i straffeprosessloven slik at påtalemyndigheten skal kunne ilegge elektronisk kontroll ved brudd på besøksforbud. Påtalemyndigheten må være overbevist om at et slikt brudd er begått, og dessuten mene at bevisene er tilstrekkelig til fellelse i retten.

Trøndelag statsadvokatembeter er enige i at en slik adgang vil trygge fornærmede raskere og oppfylle formålet med beskyttelse av fornærmede på en effektiv måte. Spesielt i ventetiden for domstolsbehandling vil dette sikre fornærmede tidlig og effektivt.

Informasjonen om at brudd vil medføre at elektronisk kontroll kan benyttes må gis på en tydelig måte, slik at den som bryter besøksforbudet vet hva han/hun risikerer.

Trøndelag statsadvokatembeter er enige i at bruddet må skje kvalifisert og forsettlig. Elektronisk kontroll er et sterkt inngrep slik at bagatellmessige og unnskyldelige overtredelser bør ikke gi grunnlag for inngrepet.

Påtalemyndigheten bør få myndighet til å ilegge elektronisk kontroll selv, under de foreslåtte vilkår. Det foreslås et krav om at det skal være grunnlag for tiltale for bruddet. Dette er en vurdering påtalemyndigheten er trent i å gjøre, å vurdere om bevisene holder til å ta ut tiltale, ved overbevisning om skyld og at bevisene er tilstrekkelige til domfellelse.

Trøndelag statsadvokatembeter er enig i at elektronisk kontroll bare bør ilegges der det er nødvendig for å oppfylle formålet bak besøksforbudet og at dette kravet må fremgå eksplisitt av bestemmelsen.

I tillegg må forholdsmessigheten være et eget vurderingstema, som inneholder andre kriterier hvor forhold rundt gjerningspersonen må tas hensyn til. Innhold i herværende og tidligere saker må være en del av denne vurderingen. Er det gjentakelsesfare og det er en voldshistorikk som bakgrunn, bør dette legges stor vekt på i vurderingen og utløse elektronisk kontroll.

2. Forslag om forsvarer ved rettslig prøvning

Elektronisk kontroll vil normalt innebære en økt belastning, og det kan tilsi at forsvarer bør oppnevnes hvis personen underlagt kontrollen, begjærer rettslig prøvning. Dette er også løsningen i Sverige. Departementet har bedt om høringsinstansenes syn.

Trøndelag statsadvokatembeter er enig i at elektronisk kontroll er et så inngripende tiltak, at siktede bør gis adgang til rettslig prøvning med bistand av forsvarer.

3. Forslag om besøksforbud med påbud om elektronisk kontroll kan prøves på ny av tingretten etter seks måneder.

Dette kommer i tillegg til at besøksforbud har varighet på ett år ad gangen og at besøksforbud i eget hjem kan vare i høyst tre måneder av gangen.

Ofte vil en rettslig prøvning tas under hovedforhandlingen. I slike integritetskrenkende straffesaker som høringen gjelder, bør påtalemyndigheten tilstrebe å beramme en hovedforhandling innenfor de seks månedene, slik at den rettslige prøvningen blir hovedforhandling og eventuell påstand om kontaktforbud med elektronisk kontroll.

Dersom tiltaleuttak og berømmelse krever mer tid, bør siktede få prøvet besøksforbud med elektronisk kontroll etter seks måneder med tanke på inngrepets alvorlige karakter og at situasjonen etter seks måneder kan ha endret seg. Trøndelag statsadvokatembeter støtter derfor dette forslaget.

4. Forslag om at det i særskilte tilfeller kan ilegges elektronisk kontroll sammen med besøksforbudet uten vilkår om brudd

Departementet ber også om høringsinstansenes innspill til om det i særskilte tilfeller bør åpnes for å kunne ilegge elektronisk kontroll sammen med besøksforbudet uten vilkår om brudd.

Et eksempel er der en forelder med barn har brutt ut av et voldelig og kontrollerende forhold, hvor intensiteten er så sterk og de straffbare forholdene har vart over tid, slik at det kan begrunne varetektsfengsling. Besøksforbud med elektronisk kontroll kunne da vært brukt som et fengslingssurrogat, jf straffeprosessloven § 181. Dersom man vurderer gjentakelsesfaren så sterk at det bør idømmes forvaring bør ikke fengslingssurrogater anvendes.

Trøndelag statsadvokatembeter mener på denne bakgrunn at det kan være et slikt behov i særskilte saker og at det da bør knyttes opp mot ordningen med varetektssurrogater.

5. Drøfting av plikt til å medvirke under gjennomføringen, pkt 6.2

Departementet foreslår plikt til medvirkning fra siktede definert i straffeprosessloven, inntatt i ny straffeprosesslov § 222 d:

Vedkommende plikter å yte den bistand og å følge de instruksjoner som gis av politiet og som er nødvendig for å gjennomføre kontrollen, som å vedlikeholde kontrollutstyret og sørge for tilstrekkelig signal. [Utenlandsopphold og] transportetapper som innebærer at alarm utløses, kan bare skje etter avtale med politiet.

Dette avklares også i forhold til kontaktforbud ved ny lovtekst § 57, femte ledd:

§ 57 femte ledd tredje til [sjette] punktum skal lyde:

Domfelte plikter å yte den bistand og å følge de instruksjoner som gis av politiet og som er nødvendig for å gjennomføre kontrollen, som å vedlikeholde kontrollutstyret og sørge for tilstrekkelig signal. [Utenlandsopphold og] transportetapper som innebærer at alarm utløses, kan bare skje etter avtale med politiet. [Politiet kan også bestemme at domfelte ikke kan forlate riket]. Kongen kan gi nærmere regler om gjennomføringen av elektronisk kontroll, herunder om behandling av personopplysninger i forbindelse med slik kontroll.

Etter Trøndelag statsadvokatembeters oppfatning er dette kravet til medvirkning så inngripende at det må fremgå av lovteksten som en plikt. Medvirkningen er nødvendig i forhold til gjennomføring, dersom den ikke fremkommer av lovtekst kan det protesteres mot medvirkning. Gjennomføringen av den elektroniske kontrollen vil lett obstrueres.

Forslaget må henge sammen med at manglende medvirkning vil betraktes som brudd på besøksforbudet med elektronisk kontroll og kan straffes.

6. *Forslag om at den som hindrer at slik elektronisk kontroll ved brudd på besøksforbud kan iverksettes eller hindrer pågående kontroll, skal kunne straffes.*

Departementet foreslår straff for å unnlate å medvirke til gjennomføringen av besøksforbud med elektronisk kontroll:

§ 168 bokstav c skal lyde:

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som

[...]

c) forsettlig eller grovt uaktsomt hindrer at elektronisk kontroll i medhold av straffeloven § 57 eller straffeprosessloven § [222 d] kan iverksettes eller hindrer pågående kontroll, eller

Trøndelag statsadvokatembeter mener at uten å kunne straffe manglende medvirkning, vil gjennomføringen vanskeligjøres eller umuliggjøres i de tilfellene hvor siktede er svært uenig i kontrollen eller har kverulantisk personlighet. Spesielt i de tilfeller hvor saken ligger inntil grenseland varetektsfengsling på grunn av gjentakelsesfare, vil en straffetrussel utgjøre en preventiv effekt. Manglende medvirkning vil kunne muliggjøre varetektsfengsling i de groveste tilfellene.

7. *Forslag om elektronisk kontroll ved oppholdsforbud*

Departementet ber om høringsinstansenes innspill på om det er behov for en ytterligere utvidelse av adgangen til å ilegge besøksforbud til beskyttelse av alle som bor og oppholder seg i et avgrenset forbudsområde. Departementet bemerker i denne forbindelse at straffeprosessloven § 222 a allerede gir hjemmel til å nedlegge forholdsvis vidtgående forbud. Samtidig er et besøksforbud inngripende for den som får det ilagt.

Trøndelag statsadvokatembeter er enig i at straffeprosessloven § 222 a allerede gir hjemmel for å ilegge forholdsvis vidtgående forbud. En er enig i at det vil føre for langt med elektronisk kontroll av et besøksforbud for å beskytte alle som til enhver tid oppholder seg i et bestemt område.

8. *Andre innspill fra Trøndelag statsadvokatembeter*

Ordningen med elektronisk kontroll ved brudd på besøksforbud, vil utvide beskyttelsen av en gruppe fornærmede som staten ikke tidligere har gitt tilstrekkelig beskyttelse. Besøksforbud er det eneste tiltaket vi kan benytte når personer er dømt til tvungen psykisk helsevern. I mange av disse sakene har alvorlig vold gått ut over personer i relasjon med den dømte. Vi er ofte i kontakt med fornærmede som føler seg utrygge og redde for den dømte.

Vi opplever at dømte til tvungen psykisk helsevern ganske raskt gis permisjoner, frigang og til slutt bolig i samfunnet igjen da behandlingsfokuset står sentralt i psykiatrien. De har ingen midler til beskyttelse av fornærmede under denne type behandling(reintegrering).

Fortsatt forutsetter rettighetstapet kontaktforbud, jf § 57 flg. at tiltalte er straffbar og hans/hennes/hens tilstand ikke faller inn under straffeloven § 20. Det er grunn til å spørre om staten selv etter dette forslaget om elektronisk kontroll ved brudd på besøksforbudet, har ordninger som beskytter denne gruppe fornærmede.

Det følger av § 58 første ledd at rettighetstapet trer i kraft den dag dom er endelig, noe som ikke passer når domfelte er dømt til en lengre ubetinget dom eller forvaringsstraff, og man ønsker elektronisk kontroll. Her burde bestemmelsen ha en egen tilføyelse for situasjonen elektronisk kontroll.

Straffeloven § 59 burde vært endret til å omfatte særreaksjoner i stedet for uttrykket forvaring, slik at for eksempel en ved dom på tvungen psykisk helsevern kan ilegges kontaktforbud.

Bjørn Soknes
førstestatsadvokat

Kaia Therese Strandjord
statsadvokat

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur

Gjenpart

Riksadvokaten

Postboks 2102 Vika

0125

OSLO